

Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Kadınların Temsili*

Representation of Syrian Asylum Seeker Women in The Turkish Press

Şeyda ELMAS**
Alaaddin F. PAKSOY***

Öz

Bu çalışmada, Suriyeli sığınmacı kadınların Türk basınındaki temsilleri incelenmiştir. Çalışma kapsamında sığınmacıların Türkiye'ye giriş yapmaya başladığı 2011 yılının Nisan ayından, 2018 yılının sonuna kadar siyasi tutumları farklı olan Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Sözcü ve Türkiye gazetelerinde yayımlanan ve Suriyeli sığınmacı kadınları konu edinen haberler analiz edilmiştir. Bu haberlere, "Suriyeli kadın" anahtar kelimesi kullanılarak PRNet adlı medya takip şirketinin veritabanı aracılığıyla ulaşılmıştır. Çalışmanın amacı, Türk basınının Suriye'de çıkan iç savaş sonucunda Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacı kadınlara yönelik bakış açısını belirlemek ve Suriyeli sığınmacı kadınların hangi konular etrafında ele alındığını ortaya koymaktır. Araştırma Suriyeli sığınmacı kadınların Türk Basınında nasıl temsil edildiği sorusuna odaklanmaktadır. Çalışmanın yöntemi nicel ve nitel içerik analizidir. Bulgular sonucunda, Türk basını Suriyeli sığınmacı kadınlara yönelik genel olarak olumlu ve yansız bir bakış açısına sahip gibi görünse de "sığınmacılar" ve "kadınlar" için üretilen uluslararası stereotiplerin aynen üretildiği sonucuna bu çalışmada da ulaşılmıştır. Ayrıca gazetelerin siyasi tutumları haber içeriklerinde gazetelerin siyasi pozisyonlarına göre hükümet eleştirisi ya da övgüsü şeklinde kendini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Sığınmacı Kadınlar, Suriyeli Kadınlar, Medyada Temsil, Mülteci Kadınlar, Mülteciler

Abstract

This study examines the representation of Syrian asylum seeker women in the Turkish Press. In this context, news coverage about Syrian women published in Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Sözcü and Türkiye newspapers, which differ in terms of their political stances, were analyzed. The study focuses

* Bu çalışma, ilk yazarın Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basın-Yayın Anabilim Dalında tamamladığı "Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Kadınların Temsili" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Yüksek Lisans Mezunu, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye, seydamertt@gmail.com

*** Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Eskişehir, Türkiye, afpaksoy@gmail.com

on the news published between April 2011, when the Syrians started entering Turkey, and the end of the year 2018. The news were collected from the database of PRNet, by using the keyword “Syrian women”. The study seeks to analyze the perspective of the Turkish Press towards Syrian refugee women migrated to Turkey during the Syrian Civil War and to present the issues about these women. The research problem focuses on how the Syrian refugee women are represented in the Turkish press. The method of the study is quantitative and qualitative content analysis. The findings of the study illustrate that the general perspective of the Turkish print media on Syrian refugee women is positive and balanced, but the press coverage shows some similarities to the international stereotypes produced for “refugee” and “female” in terms of representation characteristics. Besides, the political stances of the newspapers are manifested in the context of news coverage either as government criticism or praise according to the political positions of newspapers.

Keywords: Syrian Refugee Women, Syrian Women, Media Representation, Women Refugees, Refugees

Giriş

Sekiz yılı aşkın bir süredir devam eden Suriye iç savaşı, Suriye’de sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamda onarılması güç bir yıkıma ve insani trajediye sebep olmuştur. Savaş sonucunda yüzbinlerce insan ölmüş, milyonlarca insan ise diğer ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır.¹ Bu ülkelerin başında Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır gibi Suriye’ye komşu ülkeler gelmektedir. Bu ülkeler arasında Suriye krizinden en çok etkilenen ülkelerden biri Türkiye olmuştur (Efe, 2015, s.12). Türkiye, dünya genelindeki 5,625,871 Suriyeli sığınmacıdan 3,639,284²’ünü barındırarak en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Sayıları milyonlarla ifade edilen sığınmacıların %45,8’i kadınlardan meydana gelmektedir (“Geçici Koruma”, 2019). Ülkelerinde maruz kaldıkları şiddet ve zulümden kaçan bu kadınlar, sığındıkları ülkelerde “kadın” olmalarından kaynaklı birtakım sorunlar yaşarken, bir yandan da dışlanma, ötekileştirilme gibi “sığınmacı” kimlikleri sebebiyle birçok problemle karşı karşıya kalmaktadır. Bundan dolayı kriz dönemlerinden en çok etkilenen ve mağdur olan sığınmacı kadınlardır. Ancak Türk basını sığınmacı kadınları savaşın mağdurları olarak kabul etmemekte, yok saymakta ve hatta dolgu malzemesi şeklinde kullanmaktadır (Doğanay ve Çoban Keneş, 2016, s. 291). Oysaki medya kamuoyu üzerinde etkili bir güce sahiptir ve medya ve kamuoyu arasındaki bu ilişki, iktidar ve kamuoyunun alacağı kararlar üzerinde de etkili olmaktadır (Kolukırık, 2009, s. 6). Bu yüzden sığınmacı kadınların yeni bir yaşam umuduyla gittikleri ülkelerde topluma kabulleri ve entegrasyonları bağlamında kritik bir rol oynayan medyada ne kadar ve nasıl temsil edildiğinin araştırılması gereklidir. Bununla birlikte, Suriyeli sığınmacı kadınların Türk basınındaki temsili ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında mevcut araştırma sayısının, Suriyeli sığınmacılarla ilgili yapılan çalışmalarla kıyaslandığında, yetersiz olduğu tespit edilmiştir (Doğanay ve Çoban Keneş, 2016; Uzun ve Asrak Hasdemir, 2017; Güngör ve Öz Döm, 2017; Keskin, 2018; Narlı, Özaşçılar ve Turkan İpek, 2019). Dolayısıyla mevcut çalışma hem sığınmacı kadınların en fazla mağduriyet

1 Yorumları ve önerileriyle bu çalışmanın daha iyi bir seviyeye gelmesinde önemli katkıları bulunan Dr. Müzeyyen Pandir ve Dr. Devrim Deniz Erol’a teşekkürlerimizi sunarız.

2 Türkiye’deki Suriyeli sığınmacı sayısı ile ilgili 2 farklı kaynak ve buna bağlı olarak 2 farklı sonuç vardır. Ancak bu çalışmada İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi’nin verileri baz alınmıştır. Diğer ülkelerle ilgili veriler Birleşmiş Milletler’in sağladığı verilerdir.

yaşayan grup olması hem de bu alanda literatür eksikliği olması sebebiyle ortaya konulmuştur. Çalışmanın literatüre anlamlı katkı sağlaması ve literatür eksikliğini gidermede bir katkı sunması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, mevcut çalışmanın, adı geçen diğer çalışmalardan zaman açısından daha geniş kapsamlı olması sebebiyle farklılaştığı söylenebilir. Özetle, bu çalışmanın konusu “Suriyeli sığınmacı kadınlar” olup araştırma problemi “Türk basınında Suriyeli sığınmacı kadınların nasıl temsil edildiği”dir. Çalışmanın amacı, 2011 yılının Nisan ayından 2018’in sonuna kadar Suriyeli sığınmacı kadınların Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Sözcü ve Türkiye gazeteleri aracılığıyla Türk basınında nasıl temsil edildiğini ortaya koymaktır. Araştırma probleminin somutlaştırılması için 1 ana soru ve 8 alt araştırma sorusu belirlenmiştir. Alt araştırma soruları, “nicel” ve “nitel” alt araştırma soruları olmak üzere 2 ayrı başlık altında toplanmıştır. Bu şekilde sınıflandırılmalarının sebebi, nicel ve nitel analiz sonucunda ele edilecek verilerin niteliklerinin farklılık göstermesidir. Verilerin kendi içerisinde daha iyi değerlendirilebilmesi adına böyle bir yol izlenmiştir.

Ana Soru: Türk basınında Suriyeli sığınmacı kadınlar nasıl temsil edilmektedir?

Alt araştırma soruları (Nicel):

1. Suriyeli sığınmacı kadın haberlerinin bakış açısı/genel tonu nedir?
2. Suriyeli sığınmacı kadın haberleri hangi konular etrafında ele alınmıştır?
3. Suriyeli sığınmacı kadın haberlerinin haber kaynağı kimdir?
4. Suriyeli sığınmacı kadınlar için haberlerde kullanılan adlandırmalar nelerdir?

Alt araştırma soruları (Nitel):

- 1) Suriyeli sığınmacı kadın haberlerinde “ötekileştiren” ya da “dahil eden” türünde içerikler nasıl işlenmiştir?
- 2) Suriyeli sığınmacı kadınlar haberlerde hangi sıfat, özellik ve yaftalamalarla temsil edilmişlerdir?
- 3) Haberlerde kadın sığınmacıların lehine veya aleyhine kullanılan ifadeler hangi gerekçelerle sunulmuştur?
- 4) Gazetelerin siyasi tutumları haber içeriklerinde kendini nasıl göstermektedir?

Yöntem ve Uygulama

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada niceliksel ve niteliksel içerik çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Nicel analizde öncelikle “konu”, “haber kaynağı”, “adlandırma” ve “haber tonundan” oluşan dört kategori oluşturulmuştur. Kategorilerin oluşturulmasından sonra örnekleme alınan haberlerden 10 adeti ilk olarak araştırmacı tarafından daha sonra 3 farklı kodlayıcı tarafından kodlanarak bir güvenilirlik testi uygulanmıştır. Yalnızca “haber tonu” ile ilgili kategoride kodlayıcılar

arasında önemli uyumsuzluklar tespit edilmiştir. Bunun üzerine kodlayıcılara ilgili kategoriye yönelik daha ayrıntılı bilgi verilmiş ve ilgili kategorideki soru daha net bir ifadeyle yazılarak yeniden kodlama yaptırılmıştır. Bunun sonucunda kodlayıcılar arasında daha benzer sonuçlara erişilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği adımı başarıyla tamamlandıktan sonra araştırmacı tarafından asıl kodlamaya geçilmiştir.

Nitel analiz için ise nicel araştırma sorularına ek olarak 4 spesifik soru daha oluşturulmuştur. Daha sonra örneklemdaki haberlerden en çok kodlanan 35 haber seçilerek nitel analiz için yeni bir örneklem meydana getirilmiş ve bu haberlere nitel analiz soruları sorulmuştur. Burada “en fazla kodlanan haberler” ile nicel analiz esnasında içerisinde sığınmacılara yönelik en fazla tartışma ve nitel analiz potansiyeli barındırdığı tespit edilen haber metinlerine işaret edilmektedir. Bu haberler, farklı tartışma konuları içermesi sebebiyle nitel analiz için tartışmaya ve yorumlamaya elverişli haberlerdir.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Bu çalışma, Suriye iç savaşının başlamasının ardından Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye ilk göç hareketini gerçekleştirdikleri Nisan 2011’den – çalışmaya 2019 yılının başında başlanması sebebiyle – 31 Aralık 2018 tarihine kadar olan süreyi kapsamaktadır. Çalışma evreni, Türk yazılı basınında Suriyeli sığınmacı kadınlarla ilgili haberlerdir. Örnekleme ise Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Sözcü ve Türkiye gazeteleridir. Örneklem, gazetelerin siyasi tutumları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Buna göre, Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri hükümet (AK Parti) karşıtı grubu, Sabah ve Türkiye gazeteleri hükümeti destekleyen grubu, Hürriyet Gazetesi ise zaman içerisinde bazen siyasi iradeye karşıt bazen de destekleyici bir pozisyon içerisinde olması sebebiyle hükümete ne karşıt ne de destek veren grubu temsil etmektedir. Bu gazetelerin örneklem için seçilmesinde ve ilgili siyasi pozisyonları üzerinde karara varılmasındaki gerekçe hem araştırmacıların kişisel gözlemlerine hem de literatürdeki farklı çalışmalarda ilgili gazetelerin bu siyasi pozisyonlarına atf yapılmasına dayandırılmaktadır (Pandır, Efe ve Paksoy, 2015; Saran, Acun, Akpınarlı, Arıkan, Ölmezses Şentürk, Taşdemir, vd., 2016; Melek ve Toker, 2017; Arık ve Akgün, 2018; İnce ve Koçak, 2018). Gazetelerin siyasi tutumlarına göre tercih edilme nedeni, siyasi tutumun haber içeriklerinde önemli bir etkiye sahip olduğunun varsayılmasıdır.

Konuyla ilgili haberler “Suriyeli kadın” anahtar kelimesi kullanılarak PRNet adlı medya takip şirketinin gazete arşivinden elde edilmiştir (“prnet”, 2017). İlk etapta belirtilen gazete ve tarihler içerisinde “Suriyeli kadın” anahtar kelimesi kullanılarak toplam 322 adet habere ulaşılmıştır. Ancak bu haberlerin hepsi çalışma kapsamına alınmamıştır. Çünkü örnekleme oluşturan her bir haberin odak noktasının Suriyeli sığınmacı kadınlar olma şartı aranmıştır. Burada odak noktasıyla kastedilen kriter haberin başlığında, spotunda veya girişinde Suriyeli sığınmacı kadınlardan bahsedilmesi ve haberin geneline hâkim konunun Suriyeli sığınmacı kadınlar olmasıdır (Yüksel, 2013, s. 4). Bu çerçevede çalışmanın bağlamından kopuk olduğu tespit edilen haber metinleri elenmiştir. Bu kriterlerin uygulanmasının ardından analiz edilecek haber sayısı 163 olarak belirlenmiştir.

Suriye İç Savaşı ve Suriyeli Sığınmacılar

Suriye İç Savaşı

2011 yılının Mart ayında Suriye’de yaşananlara bakıldığında, başlangıçtaki ayaklanmanın karakteri iktidarı devirmeye yönelik bir hareketin yerine bazı kamu hizmetlerinin düzeltilmesi amacını taşıyan bir isyan portresi çiziyordu. Ancak atılan adımların beklentileri karşılayamaması sebebiyle gösterilerin şiddeti artmış ve artık hedef “rejimin değişmesi” yönünde olmuştur. Bu noktada da ülkenin bir iç savaşa sürüklendiğini söylemek mümkündür (Taştekin, 2015, s. 61–66).

Suriye iç savaşına ABD, Katar, Türkiye, Suudi Arabistan, Batı Avrupa devletleri, İran ve Rusya gibi ülkelerin dahil olmasının yanı sıra ülke içerisinde ve ülke dışından çok sayıda terör örgütü de çatışmalara katılmışlardır. Tüm bu aktörler iç savaşın şiddetinin daha da artmasına sebep olmuştur. Buna bağlı olarak Esad hükümetinin ülke üzerindeki kontrolü zayıflamış ve ülke içerisinde “yarı bağımsız/özerk” bölgeler oluşmuştur (Sancaktar, 2016, s. 121).

Bugün ise bir yandan Suriye’de iç savaş devam ederken diğer yandan son bir yıl içerisinde gerçek anlamda barışın inşası konusunda Rusya, Türkiye ve İran’ın ortak çabalarıyla bazı adımlar atılmıştır. Bu doğrultuda Astana, Ankara, Tahran ve son olarak Soçi Zirveleri yapılmıştır. Ancak barış yolunda atılan bu adımlara rağmen Suriye’nin geleceği konusunda kesin bir şey söylemek hala mümkün değildir (Yalçın, 2019).

Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Durumu

Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu (3.639.284) Suriye ile en uzun kara sınırına sahip ülke olan Türkiye’de bulunmaktadır. 8 ilde toplam 11 geçici barınma merkezi vardır. Türkiye’nin güneydoğusundaki illerde yer alan bu geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyelilerin sayısı 87,464’tür. Bu sayı Türkiye’de bulunan Suriyelilerin büyük çoğunluğunun geçici barınma merkezleri dışında yaşadığını göstermektedir. Geçici barınma merkezlerinde ve bu merkezler dışında yaşayan Suriyelilerin sayıları birlikte değerlendirilerek en çok buldukları ilk 10 il ve bu illere göre dağılımına bakıldığında şu sonuçlar elde edilmektedir: İstanbul 547.716, Gaziantep 445.154, Hatay 431.098, Şanlıurfa 430.237, Adana 240.752, Mersin 201.607, Bursa 174.770, İzmir 144.802, Kilis 115.903 ve Konya 108.234. Sığınmacılar yasal olarak 2014 yılından itibaren “geçici koruma” statüsündedir ve sığınmacılara bu kapsamda iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler, sağlık, eğitim, tercümanlık vb. hizmetler sağlanmaktadır (“Geçici Koruma”, 2019).

Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacı Kadınlar

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacıların 1,668,768’i kadındır ve yaş dağılımları şöyledir: en kalabalık olan ve genç nüfusu temsil eden 0-18 yaş grubu 807.918, çalışma çağı olarak nitelenen 19-59 yaş grubu 800.068 ve 60+ yaş grubu 60.782’dir (“Geçici Koruma”, 2019). Suriyeli sığınmacı kadınların eğitim seviyelerine bakıldığında ise eğitim seviyelerinin düşük olduğu görülmektedir. Öyle ki okuma yazma bilmeyenlerin oranı %21’dir. Buna karşın üniversite veya daha yüksek bir eğitim

düzeyine erişenlerin oranı ise sadece %6'dır. Bunun yanında kadınların çoğu ilkokul mezunu olarak karşımıza çıkmaktadır (AFAD, 2014, s. 24-25).

Suriyeli kadın sığınmacıların medeni durumlarına bakıldığında yarısından fazlasının (%66.7) evli olduğu görülmektedir. Geri kalan kadınların %27.8'i bekâr, %4.6'sının eşi ölmüş, %0.9'u ise boşanmış durumdadır. Burada dikkat çeken bir nokta, Suriyeli kadınlar arasında genç yaşta yapılan evliliklerin yaygın olmasıdır. Nitekim 15-18 yaş aralığındaki kadınlar arasında evli olanların oranı %14'tür (AFAD, 2014, s. 27)

Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacı kadınların mesleki durumları da incelenmiş ve büyük bir oranının (%87) gelir getirici bir mesleğe sahip olmadığı görülmüştür. Bu şekilde ifade edilmesinin sebebi, ev hanımlığının gelir getirici bir meslek olarak kabul edilmemesine rağmen verilen cevaplarda ön plana çıkmasıdır. Gelir getirici bir mesleğe sahip olan kadınlar arasında ise çiftçilik, terziilik, hemşirelik ve kuaförlük gibi meslek grupları ön plandadır (AFAD, 2014, s. 28–29).

Suriyeli Sığınmacı Kadınların Genel Sorunları

Suriye'den Türkiye'ye göç eden kadınlar "sığınmacı kadın" kimliği altında hem tüm sığınmacıların yaşadığı sorunlarla hem de toplumsal cinsiyete dayalı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ancak bu bölümde kadın olarak yaşadıkları özel sorunlara değinilecektir.

Sığınmacı kadınların toplumsal cinsiyete dayalı olarak karşılaştığı sorunlardan biri erken yaşta yapılan evliliklerdir. Bu doğrultuda Türkiye'nin Suriye'ye yakın sınır bölgesinde, 15-18 yaş aralığındaki kız çocuklarının komisyoncular aracılığıyla başlık parası adı altında belli bir ücret karşılığında imam nikahıyla evlendirilmesinin oldukça yaygın olduğu iddia edilmektedir. (MAZLUMDER, 2014, s. 33–34). Bununla birlikte, bu duruma bağlı olarak gerçekleşen bir diğer şey erken yaştaki gebeliklerdir. Öyle ki 13-14 yaşında olan hamile kadınlara rastlanılmaktadır (AFAD, 2014, s. 75).

Sığınmacı kadınların yaşadığı bir diğer sorun kumalıktır. Evli Türk erkekleri, sığınmacı kadınlara dini nikah kıyarak onları ikinci, üçüncü eş olarak almaktadır. İçinde buldukları zor şartlardan dolayı kumalığı kaçış yolu olarak gören sığınmacı kadınlar, bu seferde kuma olmanın getirdiği psikolojik sorunlarla mücadele etmektedir. Bu olumsuz tabloya rağmen gayri resmi evlilik yapmak isteyen erkekler ve sığınmacı kadınlar arasında komisyonculuk yapanlar çoğalmış ve bu durum bir sektöre dönüşmüştür (Açıkgöz, 2015; "Suriyelilerle Evlilik Ticareti", 2014). Kumalığın yanı sıra sığınmacı kadınların tümü cinsel taciz ve istismar açısından risk altında bulunurken özellikle barınma merkezleri dışında yaşayan ve kayıt dışı olan kadınların bu riskle karşılaşma oranının daha fazla olduğu söylenebilir. Ayrıca sığınmacı kadınlar, özellikle barınma merkezlerinin ve kaçak geçişlerin olduğu sınır illerinde insan tacirleri tarafından cinsel köle haline getirilerek ileri derecede istismara maruz kalmaktadır. Özetle, iç savaş sonucunda yaşanan bu insani kriz, fuhuşun artmasına, kaçakçılığın yayılmasına ve insan istismarının her türünün yaşanmasına ortam hazırlamıştır (MAZLUMDER, 2014, s. 31–42).

Medyada Kadın ve Sığınmacı Temsili

Medyada Kadın Temsili

Kitle iletişim araçları cinsiyet kalıplarının ve ön yargıların sürdürülmesine hizmet etmekte ve insanları bu doğrultuda etkilemektedir (Dökmen, 2010, s. 133). Bu nedenle, medyada kadın temsili tartışmadan önce toplumsal cinsiyet kavramının üzerinde durulması gerekmektedir. Toplum, kadın ve erkekte farklı davranışlar, roller ve duygular beklemektedir. Bu farklılıkların kaynağının ve sebebinin sosyal süreçlere bağlı olduğuna yönelik görüşler yaygınlık kazanmıştır. Bu bağlamda cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımı yapılmıştır. Cinsiyet (sex) kavramı, bireyin biyolojik cinsiyetine bağlı olarak belirlenen demografik bir gruptur. Toplumsal cinsiyet (gender) kavramı ise kadın ya da erkek olma durumuna ek olarak kültürün ve toplumun attığı beklentileri ve anlamları temsil etmektedir (Dökmen, 2010, s. 17-23). Kadınlar ve erkekler arasında birtakım biyolojik temelli farklılıklar olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Fakat kültürler arasında toplumsal cinsiyet rollerinin çok çeşitli olması, bunların sadece cinsiyet ile ilişkilendirilerek açıklanamayacağını göstermektedir (Bhasin, 2003, s. 14-15). Dolayısıyla toplumsal cinsiyetin belirlenmesinde biyolojik temelli farklılıklar etkili görülse de esas olarak sosyal ve kültürel değerler ön plandadır.

Kadınların medyadaki temsil biçimleri, yukarıda aktarılanlar çerçevesinde ele alındığında, bir toplumdaki kadınlık tanımlarından ayrı düşünülemez. Bu sebeple, toplumun oluşturduğu kadınlık olgusuna dair tanımları anlamının yollarından biri medya analizidir (Şimşek, 2000, s. 1). Bu doğrultuda Türk basınındaki kadın temsilleri ele alındığında kadınların medyada egemen ideolojilerin etkisiyle türlü kalıp ve rollerin içerisinde temsil edildiği görülmektedir (Danacı Yüce, 2008, s. 160). Şöyle ki kadınlar öncelikle “eş” ve “fedakâr anne” olarak geleneksel rollerde yer almaktadır. Geleneksel rollerden sonra, kadınlar en çok “kurban” olarak temsil edilmektedirler. Kadınların medyada en sık temsil edilme biçimlerinden bir diğeri ise “cinsel nesne” ve “magazin nesnesi” olarak temsil edilmeleridir. (Danacı Yüce, 2008, s. 160-162; Şimşek, 2000, s. 93)

Medyada Sığınmacıların Temsili

Mülteci ve sığınmacıların medyada nasıl temsil edildiğini araştıran çalışmalar, medyanın “yabancı” adı altında genel olarak bir kategori oluşturduğunu, stereotiplerle dolu, ırkçı, zenofobik ve ayrımcı, hedef gösteren, mağduriyet yaratan ya da sorunlar ve sebepleri üzerinde durmayan çok sayıda haber yaptığını (Doğanay ve Çoban Keneş, 2016, s. 257-258) ve de mültecileri/sığınmacıları “yardıma muhtaç” ve “kurban” stereotipleriyle tanımladığını, ortaya koymaktadır (Pandır, Efe ve Paksoy, 2015, s. 6). Eleştirel söylem çözümlemesi açısından öne çıkan isimlerden biri olan Teun A. van Dijk (2003), sığınmacılara/mültecilere yönelik gerçekleştirilen, ideolojik özelliklere sahip ve aynı zamanda medya temsili belirleyen söylem yapılarını açıklamak için kategoriler oluşturmuştur. Bu kategorilerin başında “yük” kategorisi gelmektedir. van Dijk’in oluşturduğu diğer kategoriler şöyledir: Sınıflandırma, karşılaştırma, yadsıma, dramatikleştirme, mesafe koyma, empati, örtmece, örneklerle açıklama, genelleştirme, örtüklük, abartma,

yasadışı, ironi, yasallık, olumsuz ötekini sunma, sayı oyunu, dürüstlük, kutuplaşma, olumsal kendini sunma, popülizm, varsayım, yineleme, belirsizlik ve kurbanlaştırma (s. 80–107).

van Dijk'ın (2010) göçmenlerle ilgili başka bir değerlendirmesi ise onların medyada sürekli "tehdit" ya da "tehlike" kaynağı olarak verildiği yönündedir (s. 18-21). Benzer şekilde Heaven Crawley, Simon McMahon ve Katharine Jones (2016) tarafından yapılan çalışmada da elde edilen bulgular; İngiliz medyasının göçmenlerin seslerine ve tecrübelerine yer vermediği, verdiğindeyse onları "kötü" olarak konumlandığı ve İngiliz ekonomisi için "tehdit" olarak gördüğü yönündedir (s. 44).

İbrahim Efe (2015), sığınmacılara yönelik olarak geliştirilen söylemin kademelerini şöyle özetlemiştir:

- Çeşitli nedenlerden dolayı medya sığınmacıların belirli temsillerini tercih eder,
- Ardından bu temsiller sığınmacıları kolektif olarak mağdur kitleler ya da ev sahibi ülkeyi tehdit eden sorunlu topluluklar olarak ele alır,
- Bu temsiller ev sahibi toplumda sığınmacılarla ilgili davranış şekillerini etkiler,
- Sonuç olarak bu temsil ve davranış biçimleri güçlü grupların politikalarını tamamlar (s. 9).

Sığınmacıların/mültecilerin medyadaki temsil biçimlerinin genel bir perspektiften incelenmesinin ardından Suriyeli sığınmacılar özelinde yapılan temsil biçimlerine bakıldığında onlar için de farklı bir tablo çizmek mümkün değildir. Öyle ki Suriyeli sığınmacılarda farklı açılardan "tehdit" olarak tasvir edilmektedir (Holmes ve Castaneda, 2016; Koca Toğral, 2016; Patraşcu, 2016). Örneğin Seth M. Holmes ve Heide Castaneda (2016) araştırmalarında, Suriyeli sığınmacıların Avrupa ve Avrupalılar için "etnik, kültürel ve dini" anlamda bir tehdit olarak sunulduğunu (s.15-18) belirtirken Koca Toğral (2016) ise "ekonomik" anlamda (işgücü piyasası ve istihdam konusunda) tehdit olarak temsil edildiklerini (s.68-72) ifade etmiştir.

Bazı çalışmalarda ise Suriyeli sığınmacıların ilgili ülkelerdeki medya temsillerinde "nicelik" olarak sunulduğu tespit edilmiştir (Hoyer, 2016; Fotopoulos ve Kaimaklioti, 2016; Özdemir, 2015). Bu bağlamda kaç mültecinin Suriye'yi terk ettiği, kaç tanesinin Avrupa ülkelerine geldiği gibi konular tartışma konusu olmuş ve bununla ilgili olarak "sel", "dalga", "kitle" ve "çığ" gibi terimler kullanılmıştır (Hoyer, 2016, s. 22). Kimi haberlerde ise "akış" ve "akın" gibi metaforlar sıkça yer almıştır (Fotopoulos ve Kaimaklioti, 2016, s. 273).

Türk medyasının sığınmacı konusunu yukarıda verilenlere benzer bir bakış açısıyla işlediği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan ilk kapsamlı çalışma Murat Erdoğan'ın (2014) *Türkiye'de Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum* adlı eseridir. Erdoğan, 2011 yılından bu yana Suriyeli sığınmacılarla ilgili haberlerin sayılarında artış olmakla birlikte sığınmacıların bu haberlerde yoksullukları, mağduriyetleri ya da suç sayılabilecek faaliyetleriyle yer bulabildiğinin altını çizerek, Türk medyasının konuya 3. sayfa habercilik türünden bir yaklaşım sergilediğini ortaya koymuştur (s. 37).

Suriyeli sığınmacıların Türk basınında nasıl temsil edildiğiyle ilgili yapılan diğer araştırmaların bazıları şunlardır: Filiz Göktuna Yaylacı ve Mine Karakuş (2015) gazetelerin siyasal duruşlarının ve Türk hükümetine karşı tutumlarının Suriyeli sığınmacılarla ilgili haber içeriklerini nasıl etkilediğini araştırmıştır. Buna göre, gazetelerin siyasal ve ideolojik konumunun haberi oluşturma noktasında belirleyici olduğunu ve bu doğrultuda haberi şekillendirdiklerini belirlemişlerdir (s. 249)

Suriyeli sığınmacıların Türk medyasında nasıl temsil edildiğini ulusal ajanslar aracılığıyla ortaya koymayı amaçlayan Ulaş Sunata ve Esra Yıldız (2018) da çalışmalarında benzer şekilde Suriyeli sığınmacıların hayatta kalmak için mücadele eden “mağdur”lar olarak temsil edildiğini saptamıştır. Bununla birlikte, entegrasyon ve göç politikasının mülteci krizinin çözümünde önemli noktalar olsa da öne çıkan konuların yasadışı geçişler, mülteci politikası ve mağdur/kurban olarak sığınmacılar olduğunu tespit etmişlerdir (s.138).

Ülkü Doğanay ve Hatice Çoban Keneş (2016) çalışmalarında Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılara ilişkin ayrımcı söylemlerin meşrulaştırılmasında ve yaygınlaşmasında ana akım basının etkisini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Suriyeli sığınmacılar için dört söylemsel düzlem mevcuttur. İlk düzlemde tehdit metaforu, ikinci düzlemde sığınmacıları nesneleştiren vurgular, üçüncü düzlemde sığınmacıların gereğinden fazla görünmesine yönelik tepkileri duygusallaştıran bir söylem, son düzlemde ise sığınmacıları olumsuz tanımlamalarla hedef gösteren ırkçı söylem saptanmıştır (s. 177-178).

Konuyla ilgili bir diğer çalışma, İbrahim Efe, Müzeyyen Pandır ve Alaaddin F. Paksoy’un (2018) yayımladığı *Algılar ve Gerçekler Arasında: Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar*’dır. Araştırmacılar bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak Suriyeli sığınmacılarla ilgili yayımlanan haber ve köşe yazılarının yanı sıra haber fotoğraflarını da incelemişlerdir. Çalışmada sığınmacı temsillerinin analizi, eleştirel söylem analizi, derlem bilim ve semiyotik analizin eklektik bir birleşimi olarak ele alınmıştır. Çalışmanın genel sonuçları ise şöyledir: Suriyeli sığınmacılar fotoğraf ve haber metinlerinde büyük bir oranda olumlu olarak temsil edilmektedir. Fakat olumlu temsilin ağırlıkta olmasına rağmen stereotipik sığınmacı imgesi yeniden üretilmiştir (s. 152).

Medyada Sığınmacı Kadınların Temsili

Türk basınında sığınmacı kadınların temsiline ilişkin araştırmalar yakın tarihli olmakla birlikte sayıları oldukça azdır (Doğanay ve Çoban Keneş, 2016; Uzun ve Asrak Hasdemir, 2017; Güngör ve Öz Döm, 2017; Keskin, 2018; Özdemir, 2018; Narlı, Özaşçılar ve Turkan İpek , 2019). Bu çalışmalarda elde edilen bulgular ise şöyledir: Ruhdan Uzun ve Tuğba Asrak Hasdemir (2017), çalışmalarında farklı yayın politikalarına sahip olan gazetelerin çevrimiçi haberlerini analiz etmiştir. Buna göre, yayın politikalarının haber içeriklerini etkilediğini saptamışlardır (s. 270).

Haber içeriklerini söylem çözümlemesi yöntemiyle inceleyen Doğanay ve Çoban Keneş (2016), sığınmacı kadınların haber değeri taşımalarının bir suça kurban gitmeleri ya da bir suç ortak olmaları ile sınırlandırıldığını tespit etmişlerdir. Bununla birlikte haberlerin büyük bir kısmında (%80) sığınmacı kadınlar doğrudan ya da dolaylı olarak mağdur olarak yer almaktadır.

Ayrıca, zorlu hayat şartlarına rağmen yuvasını koruyup kollayan, namuslu kadınlar ve özverili anneler olarak hegemonik cinsiyet rolleri kendilerine yüklenmekte ve ataerkil düzeni destekleyen bir pozisyon içerisinde sunulmaktadırlar (s. 287-292).

Melike Güngör ve Özge Öz Döm (2017), çalışmalarında gazetelerin birinci sayfalarında yer alan Suriyeli sığınmacı kadın haberlerinin fotoğraflarını analiz etmiştir. Nitel içerik analizi yöntemi kullanılan çalışmada elde edilen bulgular şöyledir: Kadın sığınmacılar, kamusal alandan dışlanarak geleneksel görevlerini (anne, eş vb.) yerine getiren kimseler olarak özel alanla sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte sığınmacı kadınlar deneyimleri ya da yaşadıkları sorunlarla değil siyasi stratejilerin bir parçası olarak tasvir edilmişlerdir (s. 22).

Özlem Özdemir (2018) uluslararası medyayı, Suriyeli sığınmacı kadınlarla ilgili STK ve BM raporlarını, farklı tehdit türlerini ortaya çıkarmak için analiz etmiştir. Analiz sonucunda mülteci kadınların seslerine öncelik verilmesi gerektiğine, BM, STK ve resmi makamların, mülteci kadınların özel ihtiyaçlarına daha fazla dikkat ederek toplumsal cinsiyete dayalı bir bakış açısı geliştirmelerinin önemli olduğuna ve kadın mültecilerin deneyimlerini ve ihtiyaçlarını analiz ederken uzun vadeli politikalar belirlenmenin doğru olacağına ulaşmıştır (s. 1-6).

Değerlendirilen diğer beş çalışmadan farklı olarak Nilüfer Narlı, Mine Özaşçılar ve Işıl Zeynep Turkan İpek (2019), Suriyeli sığınmacı kadınların cinsiyete dayalı olarak yaşadığı 13 sorunu tespit etmiş ve bu sorunlar altında incelenen haberleri, 6 ayrı çerçeveleme kategorisi üzerinden içerik çözümlemesi yöntemi ile analiz etmişlerdir. Böylelikle cinsiyet temelli sorunlar içeren haberlerin medyada hangi çerçevelerle sunulduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, Türk toplumuyla sosyal anlamda bütünleşmelerine ve zihinsel sağlıklarına ilişkin hipotezlerde bulunmuşlardır. Araştırma sonucunda çerçeveleme kategorilerinden en sık kullanılanın “insani” kategorisi olduğu tespit edilmiştir (%36.9). Ardından sırayla çözüm kategorisi (%22.6), kurban (%11.5), suçlu (%10.1), savaş hali ve yerinden edilme (%9.9) ve son olarak tehdit kategorisi (%8.8) gelmektedir. Çalışma, önceki çalışmalardan farklı olarak yazılı basındakinden farklı ve zıt çerçeveler ortaya koyarak mevcutta mağdur ve tehdit çerçevelerinin ötesine geçemeyen Suriyeli mültecilerin medya temsiliyle ilgili literatürü zenginleştirmiştir.

Suriyeli sığınmacıların kimlik oluşumunda medya temsillerinin rolünü sorgulayan Efe, Pandır ve Paksoy (2018) ise, Suriyeli sığınmacıların en çok yoksulluk ve mahrumiyet teması altında temsil edilmekle birlikte bu temalarda en fazla “kadın” ve “çocuk” vurgusu olduğunu saptamışlardır. Konu olarak ise kadın ve çocukların barınma şartlarının betimlendiği fotoğraflar ilk sırada gelmektedir. Bu fotoğraflar, insanların yaşamış oldukları zorlukları, acıları, haksızlıkları ve mahrumiyetleri kanıtlar niteliktedir (s. 111).

Suriyeli sığınmacı kadınların medyada nasıl temsil edildiğiyle ilgili çalışmalar Türkiye ile sınırlı kalmamış diğer ülkelerin medyalarında da nasıl temsil edildikleri araştırılmıştır. Bu bağlamda Özdemir (2015) İngiltere'nin beş büyük ulusal gazetesinde (The Guardian, The Independent, The Daily Telegraph, The Times ve The Sun) yayımlanan ve içeriği Suriyeli mülteci kamplarıyla ilgili olan 381 haberi çözümlemiştir. Buna göre 381 kamp haberinin 9'unda sığınmacı kadınların kamplarda cinsel ve cinsiyete dayalı şiddet yaşadığı ele alınmıştır. Bu 9

haber analiz edildiğinde ise öne çıkan bulgular şöyledir: Suriyeli mülteci kamplarında cinsel ve cinsiyete dayalı şiddetin en yaygın biçimleri zorunlu evlilik, erken evlilik, çeyiz ve çok eşlilik ve bu olayların ortaya çıkmasının sebeplerinden biri, ebeveynlerin genç kızlarının kamplarda tecavüz edilmesinden veya cinsel tacize uğramasından korkmalarıdır. Bu nedenle, ebeveynler kızlarını çeyiz veya koruma uğruna evlenmeye zorlamaktadır. Böylelikle kız çocukları, evlilik, şiddet, cinsel taciz ve insan ticareti mağdurlarına dönüşmektedir (s. 66-67).

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde Suriyeli kadın sığınmacılarla ilgili haberlerin niceliksel ve niteliksel içerik analiz yöntemi ile incelenmesi sonucunda elde edilen bulgu ve yorumlar aktarılmıştır.

Nicel İçerik Analizi Bulguları

Araştırmanın nicel bulguları bu bölümde ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Buna göre nicel analiz sonucunda elde edilen bulgu kategorileri şöyledir: Metinlerin dağılımı, bakış açıları, konular, kaynaklar ve adlandırma.

Metinlerin Dağılımı

Bu bölümde haber metinlerinin gazetelere göre dağılımı sunulmaktadır.

Tablo 1. Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazeteler	Frekans	Yüzde
Cumhuriyet	36	%22.1
Hürriyet	23	%14.1
Sabah	21	%12.9
Sözcü	39	%23.9
Türkiye	44	%27
Toplam	163	%100

Gazetelerde sekiz yıllık zaman dilimi içerisinde yayınlanmış ve Suriyeli sığınmacı kadınlarla ilgili olan 163 habere ulaşılmıştır. Bu rakamın gazetelere göre dağılımı incelendiğindeyse 2011-2018 yılları arasındaki sekiz yıllık süreçte Suriyeli sığınmacı kadınlarla ilgili en fazla haber yayımlayan gazete Türkiye Gazetesi (44) olurken, en az haber yayımlayan gazete ise Sabah Gazetesi (21) olmuştur. Türkiye ve Sözcü gazetelerinin, Hürriyet ve Sabah Gazetelerinin iki katı kadar haber yaptığı görülmektedir.

Bakış Açıları

Adı geçen gazetelerin Suriyeli sığınmacı kadınlara olan tutumlarını belirlemek için haber metinlerindeki bakış açıları “olumlu”, “olumsuz” ve “dengeli” olmak üzere 3 ayrı başlıkta toplanmıştır. Buna göre sığınmacı kadınlara karşı olumlu bakış açısı geliştiren haber metinleri, sığınmacı kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel entegrasyonunu destekleyen, yaşadıkları sıkıntıları, sorunları ve içinde buldukları zor koşulları anlatan, görüş ve düşüncelerine yer veren, şiddet görmelerini, öldürülmelerini ve diğer hak ihlallerini kınayan özelliklere sahiptir. Olumsuz olarak nitelendirilen haberler, sığınmacı kadınlara yönelik ayrımcı veya ırkçı bir söylemde bulunan, sığınmacı kadınları toplumun huzuru, düzeni ve güvenliği konularında tehdit olarak gören metinlerdir. Dengeli bakış açısına sahip haberler ise olayları yorum yapmadan tarafsız bir biçimde aktaran metinlerdir. Burada bakış açılarının kategorilere ayrılmasında Ceri Mollard’ın (2001) *Asylum: The Truth Behind the Headlines* adlı çalışması referans alınmıştır.

Tablo 2. Bakış Açılarının Genel Dağılımı

Bakış Açısı	Frekans	Yüzde
Olumlu	82	%50.3
Olumsuz	42	%25.8
Dengeli	39	%23.9
Toplam	163	%100.0

Örnekleme oluşturan haberlerin yarısının Suriyeli sığınmacı kadınlara karşı olumlu bir bakış açısına sahip olduğu görülmektedir (%50.3). Olumsuz bakış açısına sahip haber metinlerinin oranı, olumlu bakış açısının yarısına tekabül etmektedir (%25.8). Dengeli bakış açısı ise bakış açıları kategorisi içerisinde en az orana sahip bakış açısıdır (%23.9). Dolayısıyla Türk yazılı basınının sığınmacı kadınlara olan bakışı açısının pozitif ya da dengeli olduğunu söylemek mümkündür (%74.2).

Konular

Bu başlık altında 2011-2018 yılları arasında örnekleme alınan gazetelerdeki haber metinlerinde öne çıkan altı konu üzerinde durulmuştur.

Tablo 3. Metinlerde öne çıkan ilk 6 konunun gazetelere göre dağılımı

Gazete	Konu					
	Cinayet	Entegrasyon	Kumalık	Para Karşılığı Evlilik	Dolandırıcılık, Sahtecilik	Fuhuş
Cumhuriyet	6	6	6	1	0	2
Hürriyet	4	8	3	1	1	0
Sabah	6	8	0	0	0	0
Sözcü	9	0	5	8	5	7
Türkiye	7	5	1	3	6	0
Toplam	32	27	15	13	12	9

Sekiz yıllık zaman dilimi içerisinde gazetelerde en çok hangi konuların işlendiğine bakıldığında sırasıyla cinayet, entegrasyon, kumalık, para karşılığı evlilik, dolandırıcılık ve fuhuş konularının ön plana çıktığı belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, öne çıkan konular ile hâkim bakış açıları arasında bir tezatlık söz konusudur. Ancak bu durum, haberlerde öne çıkan konuların büyük bir kısmının olumsuz olmasına rağmen sığınmacı kadınların bu haberlerde mağduriyet temalı bir sunum içerisinde verilmesiyle açıklanabilir.

Haber içeriklerinde en çok işlenen konuların ele alınış tarzına ve gazetelere dağılımına bakıldığında dikkat çeken hususlar şöyledir: Kumalık haberlerinin bir kısmında sığınmacı kadınların yuva yıktıkları, boşanmalara sebep oldukları³ ve bundan dolayı da esas mağdurun Türk kadını olduğu⁴ vurgulanmıştır. Bu yüzden bu tarz haberler yapan gazeteler için sığınmacı kadınlar toplumun huzuru için bir “tehdit” niteliğindedir. Diğer bir kısmında ise sığınmacı kadınların içinde bulunduğu şartlardan dolayı ikinci veya üçüncü eş olmaya mecbur kalması sebebiyle “mağdur” olduklarına dikkat çekilmiş ve kumalık eleştirilmiştir⁵. Bunun yanında kumalığın ticarete dönüştüğü yönünde haberler de mevcuttur⁶. Dolayısıyla Türk basının kumalık konusunda iki ayrı fikre sahip olduğu söylenebilir. Sabah Gazetesi bu konuyla ilgili hiç haber yapmamıştır. Para karşılığı evlilik konusunda da kumalıkta olan durum söz konusudur. Yani sığınmacı kadınların hem aileleri veya aracı kişiler tarafından bir meta gibi para karşılığı alınıp satılmasından dolayı mağdur oldukları anlatılmakta⁷ hem de para karşılığı evlilik yapımaları

3 Örneğin bkz. Türkler, karısını boşayıp Suriyeli kızlarla evleniyor. (2015, 10 Haziran). *Sözcü*; Kilise Suriyeliler geldi boşanmalar tavan yaptı. (2016, 21 Şubat). *Türkiye*.

4 Örneğin bkz. Suriyeli Gelinler, Türk kadınları rahatsız etti. (2014, 10Eylül). *Sözcü*; Kadınlarda Kuma Korkusu. (2016, 16 Şubat). *Hürriyet*.

5 Örneğin bkz. Suriyeli kadına kelebek etkisi.(2016, 12 Ocak). *Hürriyet*.

6 Örneğin bkz. Suriyeliler Üzerinden Kuma Ticareti. (2014, 17 Mayıs). *Cumhuriyet*.

7 Örneğin bkz. Aileleri için kendilerini defa ediyorlar. (2015, 19 Ocak). *Cumhuriyet*; 5 bin liraya Suriyeli kuma!. (2015, 9 Nisan). *Sözcü*.

sonucunda dolandırılan Türk erkeklerinin mağduriyetleri⁸ anlatılmaktadır. Sabah gazetesi bu konuda da yine hiç haber yapmamıştır. Dolandırıcılık konusunda ise Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin hiç haber yayımlamadığı, fuhuş konusunda ise sadece Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinin haber yayımladığı görülmüştür. Cinayet haberlerinde başta gelen Sözcü Gazetesi ise sığınmacı kadınların entegrasyonu konusunda hiç haber yayımlamamıştır.

Haber Kaynağı

Örnekleme alınan 163 Suriyeli kadın sığınmacı haberinin 67'sinde kaynak belirtilmemiştir (%41,1). Bu yüzden haberlerin yarısına yakınında kaynak bilgisinin sunulmadığı söylenebilir.

Tablo 4. Haberlerde Kullanılan Haber Kaynaklarının Sıralaması

	Haber Kaynakları	Frekans	Yüzde
1	Sığınmacı Kadınlar	39	%29.32
2	Sivil Toplum Kuruluşları	20	%15.04
3	Kamu Görevlileri	17	%12.78
4	Kadının Yakınları	15	%11.28
5	Yerli Halk/Vatandaş	14	%10.53
6	Diğer	9	%6.77
7	Siyasi Aktörler	8	%6.02
8	Dış Basın	5	%3.74
9	Uluslararası Kuruluşlar	3	%2.26
10	Kadının Yakını Olmayan Suriyeli Sığınmacılar	3	%2.26
	Toplam	133	%100.0

Kaynak gösterilen 96 haberin 39'unda kadınlar kaynak olarak verilmiştir. Geriye kalan 57 haberde ise kadın dışında başka bir kaynak gösterilmiştir. Bazı haberlerde birden fazla kaynak kullanılmıştır. Bu yüzden haberde kullanılan toplam kaynak sayısı 133'tür. Kaynakların dağılımı incelendiğinde ilk sırada sığınmacı kadınların (%29.32) geldiği görülmektedir. Sığınmacı kadınların kaynak olarak verilmesi kendileri hakkında çıkan haberlerde fikirlerini özgürce beyan etmeleri açısından önemlidir. Çünkü konunun özneleri olarak öncelikle onların konuşmaya, ne düşündüklerini söylemeye hakları vardır. Daha sonra yakın oranlarda diğer kaynaklar gelmektedir.

8 Örneğin bkz. Suriyeli Gelin Çarptı Kaçtı. (2015, 16 Ağustos). *Türkiye*; Dolandırıcı Gelini, Taksici Yakalattı. (2015, 27 Temmuz). *Türkiye*; Suriyeli kadınların İmam Nikahı Tuzağı. (2015, 7 Temmuz) *Sözcü*

Adlandırma

Suriyeli sığınmacı kadınların metinlerde nasıl adlandırıldıkları bu kısımda mercek altına alınmıştır.

Tablo 5. Haberlerde Kullanılan Adlandırmalar

Adlandırma	Frekans	Yüzde
Suriyeli Kadın	155	%72.09
(Suriyeli) Mülteci	16	%7.44
(Suriyeli) Sığınmacı	14	%6.51
Suriyeli	7	%3.26
Suriyeli Anne	6	%2.79
(Suriyeli) Göçmen Kadın	5	%2.33
Suriyeli Gelin	4	%1.86
Suriyeli Kuma	3	%1.4
Diğer	3	%1.4
Suriyeli Kız	2	%0.92
Toplam	215	%100.0

Bazı haberlerde birden fazla adlandırma bulunmaktadır. Bunları da değerlendirmeye alarak 163 haberde 215 adlandırma kullanıldığına ulaşılmıştır. Buna göre haberlerde “Suriyeli Kadın”lar (155) adlandırması ağırlıktadır. Ardından yakın oranlarda “Suriyeli”, “anne”, “göçmen”, “gelin”, “kuma”, “kız” olarak adlandırılmışlardır. Dolayısıyla Suriyeli sığınmacı kadınların yasal zeminde mülteci olarak tanımlanamaması Türk basınını da etkilemiş ve bir kavram karmaşası yaratmıştır.

Nitel İçerik Analizi Bulguları

Çalışmanın bu kısmında örnekleme oluşturan haberlerden en fazla kodlanan 35 Suriyeli sığınmacı kadın haberi seçilmiştir. Seçilen haberlerin beş gazeteye eşit bir şekilde dağılmasına dikkat edilmiştir. Bu haberlere tek tek ve sırasıyla nitel alt araştırma soruları sorularak nitel içerik analizi gerçekleştirilmiştir.⁹ Analiz sonucunda elde edilen bulgular genel bir değerlendirme yapılarak bu kısımda aktarılmıştır.

“Ötekileştiren” ya da “Dahil Eden” Türündeki Suriyeli Sığınmacı Kadın Haber İçeriklerinin Sunumu

Burada sığınmacı kadınların haber içeriklerinde “nasıl” ele alındığı incelenmiştir. Bu bağlamda “Suriyeli sığınmacı kadın haberlerinde “ötekileştiren” ya da “dahil eden” türünde

9 “En fazla kodlanan” tanımlaması ve “nitel alt araştırma” sorularıyla ilgili olarak araştırmacının yöntemi ve giriş kısmında açıklama yapılmıştır.

içerikler nasıl işlenmiştir” sorusuna cevap aranmıştır. “Ötekileştiren türündeki içerikler” ile sığınmacı kadınların dışlandığı, ayrımcılığa maruz kaldığı haberler kastedilmiştir. Bu kapsamdaki haberlerin bir kısmında sığınmacı kadınların “*kurban*” kadın öyküleri çerçevesinde ele alındıkları görülmüştür. Diğer bir deyişle, sığınmacı kadınların koca kurbanı olması merkeze alınarak haber metinlerinin oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Bu tarz haberler, sığınmacı kadınların kurban olarak “pasif”, “zavallı” ve erkeğin yapabilecekleri karşısında “çaresiz” kişiler olarak temsil edilmesi sebebiyle olumsuzdur.

Ötekileştirilen türündeki sığınmacı kadın haberlerinin bir kısmı sığınmacı kadınların kuma olmaları sebebiyle “yuva yıktığı”, “huzuru ve toplumun aile yapısını bozduğu” yönünde ele alınmıştır. Bu haberlerin bir özelliği de ırkçı, ayrımcı ve negatif bir dile sahip olmalarıdır. Bu bağlamda Türkiye Gazetesi’nde yayımlanan bir haber dikkat çekmektedir. Gazetenin siyasi tutumuyla karşıtlık içeren haberin üst başlığı “*GÖÇ DALGASI YUVALARI YIKTI*”, başlığı “*Kilis’e Suriyeliler geldi boşanmalar tavan yaptı*”, spotu ise “*Kilis’te boşanma oranı yüzde yüz arttı. Bunun sebebi ise, göç dalgasına bağlı olarak Suriyeli kadınlarla yapılan ikinci evlilik...*”tir (Bilge, 2016). Haberde evliliklerin bitmesinin sebebi olarak sığınmacı kadınlar gösterilmiş ve sığınmacı kadınların yuva yıktıkları işlenmiştir. Dolayısıyla sığınmacı kadınların hedef gösterildiği söylenebilir. Kilis Barosu Kadın ve Çocuk Hakları Komisyon Başkanı olarak görev yapan Şeyma Gürses Kepek haberde “*Resmi olmayan ve ikinci evlilik adı altına yapılan evlilikler bizim aile yapımızı bozdu. Bize bu mağduriyetle başvurulara (Türk kadınlarına) boşanmalarını önermedik. Bir gün bu savaşın bitip Suriyelilerin evine döneceğini, sabretmelerini söyledik. Sadece tedbir nafakası davası açmalarını tavsiye ettik.*” şeklinde açıklama yaparak sorunun “sığınmacı kadınlardan” kaynaklandığını bir kez daha yinelemiştir. Türkiye Gazetesi kamu görevlisi konumunda olan bu kişilerin tanıklığına başvurarak onların yaptığı açıklamaları, bakış açılarını kendi söylemi haline getirmiştir.

Ötekileştirilen türündeki sığınmacı kadın haberlerinin bir bölümü sığınmacı kadınları “adli olaylar” içerisinde ele almıştır. Bu kapsamda sığınmacı kadınların dilencilik, hırsızlık, kapkaç veya dolandırıcılık yaptığı olumsuz bir bakış açısıyla işlenmiş ve sığınmacı kadınlar suçlu/suçun faili olarak temsil edilmiştir. Dolayısıyla sığınmacı kadınlar, bu tür haberlerde dolandırıcı veya hırsız konumunda yer almışlardır.

Dahil eden türündeki içeriklerden kasıt ise sığınmacı kadınların Türk toplumunun içine alındığı, Türk toplumuna kabul edildiği ve katıldığı türden içeriklerdir ve ötekileştirmenin zıttı olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamdaki sığınmacı kadın haberlerinin bir kısmında, sığınmacı kadınların öldürülmesi eleştirilmiştir. Bununla birlikte ırkçılık yapıp sığınmacıları ayrıştıranlara karşı din ön plana çıkarılarak sığınmacıların “din kardeşi” olduğu vurgusu yapılmıştır. Dahil eden türündeki içeriklerin bir bölümünde, sığınmacı kadınların Suriye iç savaşı sebebiyle yaşadıkları sıkıntılar, çektikleri zorluklar ve içinde buldukları ağır yaşam şartları anlatılarak mağduriyetleri üzerinden işlenmiştir. Örneğin, Cumhuriyet Gazetesi ilk sayfadan “*Suriyeli kadınlara çete tuzağı*”, iç sayfadan “*Sınırdaki fuhuş batağı*” başlıklı haberinde sığınmacı kadınların fuhuş çetelerinin eline düşmesini işleyerek zor durumda olduklarına dikkat çekmiştir (Öngel, 2013). Haberde “*pazarlanan 6 bin kadın olduğu*” bilgisi verilerek somut verilerden yararlanılmıştır.

Bunun yanında halk tarafından seçilmiş bir kamu görevlisi olan Nusaybin Belediye Başkanı Ayşe Gökkan'ın tanıklığına başvurularak haberin güvenilirliği ve inandırıcılığı arttırılmak istenmiştir. Diğer yandan “GÖKKAN UYARDI” üst başlığı ve Gökkan'ın “*Şu an dünyanın en büyük kölelik düzeni ve utancı yaşanıyor*” sözleriyle yetkililere seslenilmiştir.

Mağduriyetlerin ardından sığınmacı kadınların Suriye'deki savaştan kaçıp Türkiye'ye geldikten sonra asgari ihtiyaçlarının karşılandığı ve daha iyi durumda oldukları belirtilmiştir. Bu bağlamda sığınmacı kadınlardan kimisinin sevgi dolu bir yuva kurduğu, kimisinin iyi bir işe sahip olduğu, kimisinin ise mutlu bir yaşamı olduğu ve geleceğe umutla baktığı aktarılmıştır. Dahil eden türündeki sığınmacı kadın haberlerinin bir kısmında sığınmacı kadınların “entegrasyonları” ele alınmıştır. Bu haberlerde sığınmacı kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel alanda toplumla bütünleşmesi için yapılan faaliyetler aktarılmıştır. Türk basınının bu faaliyetlere yer vermesi, sığınmacı kadınların hayat mücadelesini dikkate aldığını ve desteklediğini göstermektedir. Ayrıca, bu kategorideki sığınmacı kadın haberlerinin bir kısmı geleneksel rollerden biri olan “annelik” imgesi üzerinden işlenmiştir. Özellikle Suriye iç savaşında çocukları ölen veya hala savaşta olan sığınmacı kadınların çektikleri acılar, üzüntüler ön plana çıkarılarak aktarılmıştır.

Suriyeli Sığınmacı Kadınların Haberlerde Temsil Edildiği Sıfat, Özellik ve Yaftalamalar

Yapılan analizler sonucunda Suriyeli sığınmacı kadınların haberlerde çeşitli sıfat, özellik ve yaftalamalarla temsil edildiği saptanmıştır. Bunların hangi sıfat, özellik ve yaftalama olduklarına bakıldığında aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

İncelenen haberlerde sığınmacı kadınların bazı haberlerde “kurban” olarak temsil edildiğine ulaşılmıştır. Bu haberlerin bir kısmında sığınmacı kadınların öldürülmeden önce tecavüze uğradıkları belirtildiği için sığınmacı kadınlar bir yandan “çaresiz” ve “zavallı” kişiler olarak temsil edilmişlerdir. Sığınmacı kadınlar “kurban” temsil biçiminden sonra Türkiye'de yaşadıkları çeşitli sıkıntılardan dolayı “zor durumda/mağdur/savaş mağduru” olarak temsil edilmişlerdir. Ardından sığınmacı kadınların bazı yaftalamalarla sunulduğu görülmüştür. Bunlar “yuva yıkan”, “huzur bozan” ve “toplumun aile yapısını bozan” gibi yaftalamalardır. Bu ifadeler, sığınmacı kadınların Türkiye'ye geldikten sonra Türk erkeklerinin ikinci, üçüncü veya dördüncü eşleri olması sebebiyle evlilikleri bitirdikleri, huzur bozdukları gerekçesiyle kullanılmıştır. Daha sonra sığınmacı kadınlar için dilenci, hırsız, dolandırıcı ve katil gibi yaftalar kullanılarak bir suçun faili/suçlu olarak da sunulmuşlardır.

Olumsuz temsillerin yanı sıra sığınmacı kadınlar “Türkiye'de asgari ihtiyaçları karşılandığı ve iyi durumda oldukları” yönünde temsil edilmişlerdir. Bu temsil biçimi daha çok hükümetin politikalarını destekleyici bir siyasi duruşu olan Türkiye ve Sabah gazetelerinde görülmüştür. Aynı şekilde entegrasyon haberlerinde sığınmacı kadınlar, Türkiye'de “hayata tutunmaya çalışan kadınlar” olarak olumlu bir bakış açısıyla temsil edilmişlerdir.

Son olarak sığınmacı kadınlar geleneksel kadın rollerinden biri olan “anne” rolünde temsil edilmişlerdir. Bu bağlamda Suriye iç savaşında ölen veya kaybolan çocukları için “üzülen, acı

çeken ve çaresiz” anneler olarak temsil edilmişlerdir. Bu yüzden bazı haberlerde “acı”, “talihsiz” gibi sıfatlar kullanıldığı görülmüştür.

Haberlerde Kadın Sığınmacıların Lehine veya Aleyhine Kullanılan İfadelerin Gerekçeleri

Birçok haberde Suriyeli sığınmacı kadınların lehine veya aleyhine ifadeler kullanılmış ve bu ifadeler bazı gerekçelerle sunulmuştur. Bu ifadelerden sığınmacı kadınların lehine kullanılanlara bakıldığında büyük oranda sığınmacı kadınların savaş sebebiyle Türkiye’de yaşadıkları olumsuz olaylar gerekçe gösterilmiştir. Örneğin:

- “Savaşın en çok kadınları ve çocukları vurması”: Yüzlerce kadının kuma adı altında satılması ve zorla pavyonlarda çalıştırılması gerekçe gösterilmiştir (Açıkgöz, 2015).
- “Türkiye’de vasıfsız eleman gibi olmaları”: Meslek sahibi sığınmacı kadınların Türkiye’ye geldikten sonra mesleklerini icra edememeleri gerekçe gösterilmiştir (Yezdani, 2018).

Suriyeli sığınmacı kadınların “aleyhine” kullanılan ifadelerle bakıldığında da birbirine benzer ifadelerin ve gerekçelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu ifadeler için genellikle sığınmacı kadınların kuma olmaları ya da fuhuş veya konsomatrislik yapmaları gibi adli olaylar içerisinde yer almaları gerekçe gösterilmiştir. Bu ifadelerden bazıları:

- “Şanlıurfa’nın huzuru için Suriyeli kadınlar yakalandı”: Sığınmacı kadınların konsomatrislik yapması gerekçe olarak sunulmuştur (Şulul, 2016).
- “Suriyeli hırsız”: 3 sığınmacı kadının Filistinli bir kadının çantasından altın bilezik çalması gerekçe olarak sunulmuştur (Avcı, 2018).

Gazetelerin İdeolojik Tutumlarının Haber İçeriklerinde Kendini Nasıl Gösterdiği

Örnekleme için seçilen gazetelerin siyasi duruşlarının ne olduğuna ve hükümete karşı aldıkları pozisyonlara evren ve örneklemin açıklanması esnasında değinilmişti. Gazetelerin siyasi tutumları haber içeriklerinde birçok açıdan kendini göstermiştir. İlk olarak gazetelerin siyasi duruşu konu seçiminde belirleyici öge olmuştur. Örneğin, entegrasyon haberlerinin içerikleri olumlu olup gazeteler bu tür haberlere yer vererek bir nevi bu faaliyetleri desteklemektedir. Ancak hükümet karşıtı bir tutuma sahip Sözcü Gazetesi sığınmacı kadınların entegrasyonu ile ilgili hiç haber yayımlamamıştır. Bu noktada Sözcü Gazetesi’nin siyasi tutumuyla birlikte düşünüldüğünde, gazetenin sığınmacılarla ilgili bir entegrasyon haberini yayımlamayı neden tercih etmediği daha kolay anlaşılabilir. Bu yüzden sığınmacılarla ilgili bir entegrasyon haberi yayımlamayı da tercih etmemiş olabilir. Diğer yandan hükümete yakın bir siyasi pozisyona sahip olan Sabah Gazetesi entegrasyon haberlerinde ilk sıradadır. Fakat kumalık, para karşılığı evlilik, fuhuş gibi olumsuz konular söz konusu olduğu zaman da Sabah Gazetesi hiç haber yayımlamamıştır. Kumalık ve bunun gibi birkaç konuda yaşananlar Türkiye’nin sığınmacı politikası konusundaki eksiklerini, yanlışlarını ortaya çıkardığı için mevcut siyasi iktidarı açıkça destekleyen bir gazete olarak böyle olumsuz haberler yayımlamayı tercih etmemiştir. Keza, Türkiye Gazetesi için de aynı durum

geçerlidir. Gazete, fuhuş konusunda hiç haber yayımlamazken kumalık konusunda yalnızca 1 haber yayımlamıştır.

İkinci nokta gazetelerin siyasi tutumlarının konuya bakış açılarındaki belirleyiciliğidir. Gazetelerdeki tipik haber üretim süreci önce hangi konuda haber yapılacağına netleştirilmesini takiben haberin nasıl çerçevesleneceğini belirler. Bu sebeple siyasi tutumların farklı olmasına bağlı olarak aynı konular farklı biçimlerde işlenmiştir. Örneğin, sığınmacı kadınların Türkiye’de çalışması konusunda Cumhuriyet Gazetesi sığınmacı kadınların kayıt dışı işlerde, kötü çalışma şartlarına maruz kalarak, piyasanın çok altında ücretlerle çalıştıkları yönünde haber yayımlarken, Türkiye Gazetesi sığınmacı kadınların Türkiye’de iyi bir işe sahip olduğu yönünde haber yayımlamıştır.

Üçüncü olarak gazetelerin siyasi tutumları haber içeriklerinde hükümeti övmek ya da eleştirmek biçiminde kendini göstermiştir. Şöyle ki Cumhuriyet Gazetesi siyasi tutumunu haberlerde sığınmacı kadınların problemlerini, sıkıntılarını vererek ve zaman zaman da hükümeti eleştirerek göstermiştir. Hürriyet Gazetesi bazen hükümeti destekleyen haberler yayımlamış bazense hükümet karşıtı bir içerik oluşturmuştur. Fakat yine de diğer gazetelerle kıyaslandığında Hürriyet Gazetesi güncel siyasi tartışmalara yüksek düzeyde odaklanmamıştır. Sabah ve Türkiye gazeteleri, konu seçimiyle ve hükümet övgüleriyle hükümetin politikalarını desteklemişlerdir. Sözcü Gazetesi ise açık bir şekilde hükümeti eleştirerek hükümet karşıtı tutumunu ortaya koymuştur.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada, 2011 yılının Nisan ayından itibaren ülkelerindeki iç savaştan kaçıp Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacı kadınların Türk yazılı basınında temsil edilme biçimleri incelenmiştir. Bu bağlamda siyasi tutumlarına göre belirlenen 5 ulusal gazetenin 2011 yılından 2018 yılına kadar yayımladıkları haberler ele alınmış ve 163 habere ulaşılmıştır. Efe, Pandır ve Paksoy (2018)’ün yaptığı araştırmada Suriyeli sığınmacılarla ilgili Türk basınında 5 farklı gazetede 5 yıl boyunca yayımlanan 1905 haber metni tespit edilmiştir (s.30). Bu sayı referans alınarak bu araştırma kapsamında erişilen 163 haber düşünüldüğünde Türk basınında Suriyeli sığınmacı kadınların “simgesel olarak yok edildiği” (Tuchman, 1979) ve bu bağlamda yeterli temsil edilmemenin başka bir temsil sorununu doğurduğu söylenebilir.

Nicel içerik analiz sonucunda Türk yazılı basınının sığınmacı kadınlara bakış açısının çoğu zaman olumlu ve dengeli görünmesine rağmen, bu bulgular nitel içerik analiziyle desteklendiğinde problemler temsillerin varlığı aşıkardır. Bunun anlamı, Türk basınındaki hâkim görüşün, sığınmacı kadınların yanında olan ve onları ötekileştirmeyen türdenmiş gibi bir algı yaratsa da aslında temsil biçimleri birçok örnekte sığınmacı kadınları örtülü bir şekilde olumsuz olarak sunmaktadır. Ayrıca örneklemedeki haberlerin %25,8’inin açıkça olumsuz bakış açısına sahip olduğu ve bu çerçevede sığınmacı kadınların ırkçılık ve ayrımcılığa varacak şekilde çeşitli sıfat, yaftalama ve özelliklerle temsil edildiği unutulmamalıdır.

Nicel içerik analiz sonucunda ulaşılan bir başka önemli bulgu, cinayet konusunda en fazla sayıda habere yer veren Sözcü Gazetesi olmasına rağmen söz konusu kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel entegrasyonu olduğunda hiç haber yayımlamamıştır. Bu da gazetenin siyasi tutumunun konuya nasıl yaklaştığını ortaya koymaktadır. Bir diğer bulgu, sığınmacı kadınların haber kaynağı olarak ilk sırada yer almasıdır. Bu sonuç, sığınmacı kadınların özne oldukları konuda kendi görüş ve düşüncelerini ifade etmeleri açısından çok önemlidir. Ancak sığınmacı kadınlar tüm haber kaynakları içerisinde ilk sırada yer almasına rağmen araştırma kapsamına alınan 163 haberin sadece 39'unda (%23.93) kaynak olabilmişlerdir. Dolayısıyla bu oran, sığınmacı kadınların seslerini duyurabilmeleri açısından tatmin edici bir sonuç değildir. Nicel içerik analiz sonucunda erişilen bir diğer nokta, haber metinlerinde Suriyeli sığınmacı kadınların büyük ölçüde “Suriyeli kadın” (%72.4) olarak adlandırılmasıdır. Diğer haber metinlerindeyse yakın oranlarda “Suriyeli”, “Suriyeli anne”, “(Suriyeli) Göçmen Kadın”, “Suriyeli Gelin”, “Suriyeli kuma”, “Suriyeli kız”, “Suriyeli mülteci” ve “Suriyeli sığınmacı” şeklinde adlandırmalar tespit edilmiştir. Dolayısıyla Türkiye'nin Suriyeli sığınmacı kadınları net bir şekilde adlandıramama halinin basına da yansıdığı ve bunun sonucunda sığınmacı kadınların çoğunlukla genel bir tabirle adlandırıldıkları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra sığınmacı kadınlar bu tanımlamayla homojen bir grup gibi düşünülerek kadınlar arasındaki tüm farklılar göz ardı edilmiştir. Diğer yandan, bu ifade onları yerel halktan ayırtmaktadır. Yani onların “Suriyeli” olduğu ve bunun sonucunda da “bizden olmadığı” anlamı üretilmektedir. Ayrıca bu tanımın sonucunda sığınmacı kadınlar toplumsal ve hukuki anlamda hiçbir hakları olmayan kişiler gibi temsil edilmektedir. Bu durumda geçici koruma kapsamında elde ettikleri haklar görmezden gelinmektedir.

Çalışmada nitel içerik analiz sonucunda elde edilen bulgularla; sığınmacı kadınların Türk basınında nasıl ele alındığına, hangi sıfat, yaftalama ve özelliklerle temsil edildiğine ve gazetelerin siyasi tutumlarının haber içeriklerinde kendini nasıl gösterdiğine ulaşılmıştır. Buna göre “ötekileştiren” türündeki haber içeriklerinde, sığınmacı kadınlar kurban edilmeleri, yuva yıkmaları, huzur bozmaları ya da hırsızlık, dilencilik, kapkaç, adam yaralama, öldürme ve dolandırıcılık gibi adli olaylar çerçevesinde ele alınmıştır. “Dahil eden” türündeki içeriklerin ise sığınmacı kadınların günlük hayatta yaşadıkları zorluklar, çektikleri sıkıntılar ve ağır yaşam şartları, Türkiye’de mutlu, huzurlu yuva kurdukları, iyi bir işe sahip oldukları, temel ihtiyaçlarını karşılayabildikleri, entegrasyonları ve anne olmaları üzerinden işlendiği görülmüştür.

Nitel içerik analiz sonucunda elde edilen ikinci bulgu, sığınmacı kadınların türlü sıfat, özellik ve yaftalamalarla temsil edildiğidir. Bunlardan ilki “kurban” temsil biçimidir. Sığınmacı kadınlar bu temsil biçimiyle aynı zamanda “çaresiz” ve “zavallı” kişiler ve çevresindeki erkeklerin (eş, kardeş, üvey oğul, yeğen, akraba, komşu) yapabilecekleri karşısında “pasif nesnelere” olarak temsil edilmişlerdir. Daha sonra “zor durumda/mağdur/savaş mağduru”, “yuva yıkan”, “huzur ve toplumun aile yapısını bozan”, “dilenci”, “hırsız”, “dolandırıcı” ve “katil” şeklinde yaftalanarak “suçlu/bir suçun faili” olarak temsil edilmişlerdir. Bu yaftalamaları en çok hükümete karşı bir siyasi pozisyonu olan Sözcü Gazetesi'nin kullandığı tespit edilmiştir. Olumsuz temsil biçimlerinden sonra sığınmacı kadınlar “iyi oldukları yönünde”, “hayata tutunmaya çalışan, mücadele eden”, “acılı, talihsiz, çaresiz ve üzgün anneler” olarak temsil edilmişlerdir.

Nitel içerik analiz sonucunda elde edilen üçüncü bulgu, sığınmacı kadınlar lehine veya aleyhine kullanılan ifadelerin gerekçelerinin ne olduğudur. Sığınmacı kadınlar lehine ve aleyhine kullanılan ifadelerin gerekçeleri çoğunlukla birbirleriyle benzerlik göstermektedir. Öyle ki sığınmacı kadınların lehine kullanılan ifadeler için sığınmacı kadınların Türkiye'ye geldikten sonra karşı karşıya kaldıkları çeşitli sıkıntılar gerekçe gösterilmiştir. Aleyhine kullanılan ifadeler içinse sığınmacı kadınların kuma olmaları, konsomatrislik veya fuhuş yapmaları ve diğer adli olaylar içerisinde yer almaları gerekçe gösterilmiştir.

Nitel içerik analiz sonucunda elde edilen son bulgu, gazetelerin siyasi tutumlarının haber içeriklerinde kendini nasıl gösterdiğidir. Burada öncelikle ifade edilmesi gereken şey, gazetelerin siyasi tutumlarının haber içeriklerinde birçok bakımdan kendini gösterdiğidir. Bu doğrultuda gazeteler öncelikle siyasi tutumlarına göre haber konularını seçmişlerdir. Daha sonra seçtikleri haber konularını yine siyasi pozisyonları doğrultusunda çerçevlendirmişlerdir. Son olarak ise siyasi tutumlarını Suriyeli sığınmacı kadınlar üzerinden hükümeti eleştirerek ya da hükümete destek vererek göstermişlerdir.

Nicel ve nitel içerik analiz sonuçları göstermektedir ki, Türk basını sığınmacı kadınlara yönelik genel olarak olumlu ve yansız bir bakış açısına sahip gibi görünse de “sığınmacılar” ve “kadınlar” için üretilen uluslararası stereotiplerin Türk basınında da benzer şekilde üretildiği tespit edilmiştir. Bu anlamda Türk basınındaki Suriyeli sığınmacı kadın temsiline uluslararası temsil biçimlerinden bir farkı olmayarak “tekrar” görevi gördüğü ve “sorunlu” bir alan olarak literatürde yerini aldığı söylenebilir. Bu durumda iki bulgu arasında sanki bir tezatlık varmış gibi dursa da konu, bakış açısının değerlendirilme biçimiyle alakalıdır. Şöyle ki, sığınmacı kadın haberlerinin işleme biçimlerinin ya da temsil biçimlerinin bazıları olumsuz olsa da birçok haberde sığınmacı kadınlar dışlanmamakta, ırkçılığa, ayrımcılığa uğramamakta ya da sorunların kaynağı olarak görülmemektedir. Dolayısıyla böyle durumlar olumsuz bakış açısıyla değerlendirilmemiş ve haberlerin çoğunluğu – en azından niceliksel içerik analizde – içeriğine göre olumlu ya da yansız olarak nitelendirilmiştir. Çalışmada ayrıca, örnekleme oluşturan gazetelerin siyasi tutumlarının haber içeriklerine etki ettiği açık bir şekilde gözlemlenmiştir. Bu da insani yönü olan bir konunun siyasi bir perspektiften ele alındığını ortaya koymaktadır. Ne var ki dezavantajlı grup olarak nitelendirilen ve yerlerinden edilerek hayatta kalma ümidiyle Türkiye'ye sığınan savaş mağduru sığınmacı kadınların temsili konusunda basının daha özenli ve dikkatli olması gerekmektedir. Suriyeli sığınmacıların ve özellikle kadınların mümkün olduğu kadar her alanda toplumla bütünleşmelerini sağlamak gerekmektedir. Bu noktada yapıcı ve destekleyici tavır üstlenerek sürecin daha rahat ilerlemesine katkı sağlayabilecek olan medyanın sorumluluğu büyüktür.

Kaynakça

- Açıkgöz, E. (2015). *Aileleri için kendilerini feda ediyorlar. Cumhuriyet*. 23.07.2019 tarihinde <http://displayer.pnnet.com.tr/Displayer.aspx?GroupID=1&ArticleID=75509496&ActiveYear=2015> adresinden edinilmiştir.
- AFAD. (2014). *Türkiye'deki suriyeli kadınlar*. İstanbul.

- Arık, E. ve Akgün, H. (2018). Medya metinlerinin inşasında ideolojik farklılıklar: “Süper Teşvik Paketi” haberlerinin söylem analizi. *Intermedia International Peer-Reviewed E-journal of Communication Sciences*, 5(9), 197-211.
- Avcı, S. (2018). Suriyeli Hırsız Filistinliyi Taksim’de soydu. *Sözcü*. 06.08.2019 tarihinde <http://displayer.prnet.com.tr/Displayer.aspx?GroupID=1&ArticleID=113819774&ActiveYear=2018> adresinden edinilmiştir.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet*. K. Ay (Çev.). İstanbul: KADAV Yayınları.
- Bilge, A. (2016). Göç dalgası yuvaları yıktı. *Türkiye*. 06.08.2019 tarihinde <http://displayer.prnet.com.tr/Displayer.aspx?GroupID=1&ArticleID=86586339&ActiveYear=2016> adresinden edinilmiştir.
- Crawley, H., McMahon, S. ve Jones, K. (2016). Victims & villains: Migrant voices in British media. *Center for Trust, Peace and Social Relations*, Coventry University.
- Danacı Yüce, Ö. (2008). Siyasi kimlikli gazetelerde kadın kimlikleri. H. Uğur Tanrıöver (Haz.), *Sen Benim Kim Olduğumu Biliyor Musun?: Toplumsal Yaşamda Kimlik İzdüşümleri* içinde (ss. 155–177). İstanbul: Hil Yayınları.
- Doğanay, Ü. ve Çoban Keneş, H. (2016). Hak temelli bakış açısının yokluğu ve ayrımcı söylemler açısından gazete haberlerinde mülteci kadınlar. Y. İnceoğlu ve S. Çoban (Ed.). *Haber Okumaları* içinde (ss. 253–294). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dökmen, Z.Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Efe, İ. (2015). *Türk basınında Suriyeli sığınmacılar*. Ankara: SETA Yayınları.
- Efe, İ., Pandır, M. ve Paksoy, A. F. (2018). *Algılar ve gerçekler arasında Türk basınında Suriyeli sığınmacılar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Erdoğan, M. M. (2014). Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması. *Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi*, 37–38.
- Fotopoulos, S. ve Kaimaklioti, M. (2016). Media discourse on the refugee crisis: On what have the Greek, German and British press focused? *European View*, 15, 265-279.
- Göktuna Yaylacı, F. ve Karakuş, M. (2015). Perceptions and newspaper coverage of Syrian refugees in Turkey. *Migration Letters*, 12(3), 238-250.
- Güngör, M., Öz Döm, Ö. (2017). The image of Syrian women in Turkish newspaper: double burden hidden in the frame. *International Journal of Social Sciences and Interdisciplinary Studies*, 2(1), 14–23.
- Holmes, S. M. ve Castaneda, H. (2016). Representing the European refugee crisis in Germany and beyond: Deservingness and difference, life and death. *American Ethnologist*, 43(1), 12-24.
- Hoyer, A. (2016). Spanish news framing of the Syrian refugee crisis. *WWU Honors Program Senior Projects*. 26. 03.12.2019 tarihinde https://cedar.wvu.edu/wwu_honors/26/ adresinden edinilmiştir.
- İnce, M. ve Koçak, M. C. (2018). Rus savaş uçağının düşürülmesi ile ilgili yayınlanan haberlerde söylem ve ideoloji. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 7(3), 1969-1999
- Koca Toğral, B. (2016). Syrian refugees in Turkey: from “guests” to “enemies”. *New Perspectives on Turkey*, 54, 55-75.
- Keskin, İ. R. (2018). *Ötekilik bağlamında Suriyeli kadınlar: Yerel ve ulusal basında Suriyeli kadın temsillerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul: Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kolukırık, S. (2009). Mülteci ve sığınmacı olgusunun medyadaki görünümü: Medya politikası üzerine bir değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1–20.
- MAZLUMDER. (2014). *Kamp dışında yaşayan Suriyeli kadın sığınmacılar raporu*. Ankara.

- Melek, G. ve Toker, H. (2017). Şiddet, demokrasi ve terör bağlamında ana akım medyanın analizi: 15 Temmuz darbe girişimi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(1), 222-234.
- Mollard, C. (2001). *The truth behind the headlines*. Norton: Oxfam.
- Narlı, N., Özaşçılar, M. ve Turkan İpek, I. Z. (2019). Turkish daily press framing and representation of Syrian women refugees and gender-based problems: Implications for social integration. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 18(1), 1-21
- Öngel, İ. (2013). Sınırdaki fuhuş batağı. *Cumhuriyet*. 31.07.2019 tarihinde <http://displayer.prnet.com.tr/Displayer.aspx?GroupID=1&ArticleID=64955673&ActiveYear=2013> adresinden edinilmiştir.
- Özdemir, Ö. (2015). UK national print media coverage of sexual and gender-based violence (SGBV) against refugee women in Syrian refugee camps. *Syria Studies*, 7(4), 53-72.
- Özdemir, Ö. (2018). Forced migration and security threats to Syrian refugee women. E-international relations. 02.02.2019 tarihinde www.e-ir.info adresinden edinilmiştir.
- Pandır, M., Efe, İ ve Paksoy, A. F. (2015). Türk basınında Suriyeli sığınmacı temsili üzerine bir içerik analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, (24), 1-26.
- Patraşcu, C. (2016). Refugee representation across European media: Discursive constructions of immigration. *Public Administration & Regional Studies*, 2(16), 43-46.
- PRNet Medya Takip. (2017). 15.10.2017 tarihinde <http://www.prnet.com.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Sancaktar, C. (2016). Arap Baharı'nın dış faktörleri. H. Çomak, C. Sancaktar ve Z. Yıldırım (Haz.), *Uluslararası Politikada Suriye Krizi* içinde (ss. 119-135). İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Saran, C., Acun, C., Akpınarlı, Ç. K., Arıkan, G., Ölmezses Şentürk, A. ve Taşdemir, S. (2016). Barış gazeteciliği bağlamında Türkiye medyasında Ezidiler ve Türkmenler. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (25), 75-101.
- Sunata, Y. ve Yıldız, E. (2018) Representation of Syrian refugees in Turkish media. *Journal of Applied Journalism & Media Studies*, 7(1), 129-151.
- Suriyelilerle evlilik ticarete dönüştü. (2014). *Milliyet*. 06.08.2019 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/gundem/suriyelilerle-evlilik-ticarete-donustu-1827612> adresinden edinilmiştir.
- Şimşek, L. (2000). *Günümüz basınında kadın(lar)*. Altkitap: e-kitap yayınevi.
- Şulul, Ö. (2016). Şanlıurfa'nın huzuru için Suriyeli kadınlar yakalandı. *Sözcü*. 06.08.2019 tarihinde <http://displayer.prnet.com.tr/Displayer.aspx?GroupID=1&ArticleID=92178512&ActiveYear=2016> adresinden edinilmiştir.
- Taştekin, F. (2015). *Suriye: Yıkıl git, diren kal*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tuchman, G. (1979). Women's depiction by the mass media. *Journal of Women in Culture and Society*, 4 (3), 528-542.
- Geçici Koruma. (2019). 06.08.2019 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma> adresinden edinilmiştir.
- Uzun, R. ve Hasdemir Asrak, T. (2017). Representing migration: Analysis of media portrayals of Syrian migrant women in Turkey. *İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi*, (44), 263-272.
- van Dijk, T. (2003). Söylem ve ideoloji: Çok alanlı bir yaklaşım. B. Çoban ve Z. Özarslan (Ed.), *Söylem ve İdeoloji* içinde (ss. 13-109). İstanbul: Su Yayınları.
- van Dijk, T. (2010). Söylem ve iktidar. A. Çavdar ve A. B. Yıldırım (Ed.). *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* içinde (ss. 9-41). İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Yalçın, H.B. (2019). Astana süreci çok sağlam ve kurumsallaşmış bir şekilde ilerliyor. *setav.org*. 29.07.2019 tarihinde <https://www.setav.org/astana-sureci-cok-saglam-ve-kurumsallasmis-bir-sekilde-ilerliyor/> adresinden edinilmiştir.

- Yezdani, İ. (2018). Eğitimli Suriyeli Kadınlar Örgütlendi. *Hürriyet*. 06.08.2019 tarihinde <http://displayer.prnet.com.tr/Displayer.aspx?GroupID=1&ArticleID=110279610&ActiveYear=2018> adresinden edinilmiştir.
- Yüksel, E. (2013). Haber yazma süreci ve temel bilgiler. E. Yüksel (Haz), *Haber yazma teknikleri* içinde (ss. 2-24). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları

Representation of Syrian Asylum Seeker Women in The Turkish Press^{*}

Şeyda ELMAS^{**}
Alaaddin F. PAKSOY^{***}

It has been more than 8 years since the beginning of the Syrian civil war where thousands of people injured or lost their lives. Besides, millions of people had to live their places and most had to migrate abroad. Turkey welcomed near 4 million Syrian refugees . The majority of refugees are women and children. Refugees women do not only cope with being a refugee. They also struggle with gender-based issues. Media has decisive potential in the decisions shaped by political power and public opinion (Kolukırık, 2009, p.6). In this context, it is crucial to investigate to what extent and how are Syrian women represented by the media. Therefore, this study is interested in Syrian refugee women and seeks to answer this research question: “How are the Syrian refugee women represented in the Turkish press?”

The study aims to unveil how Syrian refugee women are portrayed by Turkish titles Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Sözcü and Türkiye between 2011 and 2018. In this context, news items about Syrian refugee women were analysed by using a content analysis. The research sample was formed by considering the political stance. The rationale for selecting these newspapers for sampling and making decisions on their respective political positions is based on both the personal observations of the researchers and the reference to these political positions of the relevant newspapers in different studies in the literature (Pandır, Efe and Paksoy, 2015; Saran et., 2016; Melek and Toker, 2017; Arık and Akgün, 2018; İnce and Koçak, 2018). The keyword “Suriyeli kadın” (Syrian woman) was chosen to reach the research material in PRNet media monitoring company’s digital archive (“prnet”, 2017). The criteria to decide which news items should be included in the research sample is based on checking whether the item includes a title or a subtitle or a lead or an overall text related to Syrian women or not (Yüksel, 2013, p. 4).

Four categories (news topic, news resource, nomination and news tone) were formed in the quantitative analysis section. The news items were analysed by coding according to those four

* This article is based on the master thesis of Şeyda Elmas, which is entitled “Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Kadınların Temsili.”

** M.A., Anadolu University, Institute of Social Sciences, Eskişehir, Turkey, seydamertt@gmail.com

*** Assoc. Prof. Dr., Anadolu University, Faculty of Communication Sciences, Eskişehir, Turkey, afpaksoy@gmail.com

categories. While forming the categories, Ceri Mollard's research "Asylum: The Truth Behind the Headlines" (2001) was used. For the qualitative analysis, four additional questions were added to the study. The most coded 35 news items in the quantitative study were chosen to be employed in the research sample of qualitative analysis.

Research on the media representation of Syrian refugee women is insufficient compared to the literature about Syrian refugees at large (Doğanay and Çoban Keneş, 2016; Uzun and Asrak Hasdemir, 2017; Güngör and Öz Döm, 2017; Keskin, 2018; Narlı, Özaşçılar and Turkan İpek, 2019). Therefore, this study seeks to contribute to the literature focusing on the media representation of Syrian refugee women. By this means, the Syrian civil war and the status of Syrian refugee women in Turkey are discussed in this article.

When we look at what happened in Syria in March 2011, things were just looking like some demonstrations targeting the insufficiency of public service. However, the steps taken by the regime were not enough for people and the intensity of demonstrations increased. In the end, demonstrations became a revolt with the aim of changing the regime. Accordingly, the revolt brought the country into real turmoil and the civil war began (Taştekin, 2015, p. 61–66). After the intervention of other countries in the civil war and the emergence of terror groups, the civil war in Syria became a more complicated issue (Sancaktar, 2016, p. 121). Today, although international circles looking for a peace process for Syria, there is still no clear path to follow for a final peace (Yalçın, 2019).

The article also presents some information about how Syrian are living in Turkey since 2011. Refugees in Turkey are in "temporary protection" status since 2014. By this legal right, Syrians are able to work, receive social benefits and services such as health, education, and translation. 1,668,768 of 4 million Syrian refugees in Turkey are woman ("Geçici Koruma", 2019). The level of education among women is remarkably low. 66.7% of Syrian women in Turkey are married and 87% of them do not have a profession that they can earn money (AFAD, 2014, p. 24–29). In addition to having the problems of being a refugee women have to struggle with gender-based issues as well. Early age marriage, polygamy, prostitution, sexual abuse and exploitation are the main problems refugee women face with (MAZLUMDER, 2014, p. 31–42).

Concerning the media representation of woman and refugee, one can argue that mass media has an impact on how people perceive gender roles and how the prejudiced views remain alive (Dökmen, 2010, p. 133). For this reason, the notion of gender should be discussed here. The notion of sex refers to an individual's biological aspects and it should be seen as demographic information. When it comes to the notion of gender, we also talk about the impact of society and culture on how we define the roles of man and woman (Dökmen, 2010, p. 17-23). It is not possible to deny the biological differences between man and woman. However, gender roles vary among different societies. This means that these roles cannot only be explained by biological differences (Bhasin, 2003, p. 14–15). Even though it is believed that biological differences are important in shaping gender, one can argue that social and cultural impacts are also remarkably influential.

In the light of the explanations about gender above, it can be claimed that one way of understanding how the society defines the roles of the woman requires looking at the media content (Şimşek, 2000, p. 1). Women in Turkey today is being represented via certain categories and roles by the dominant ideology (Danacı Yüce, 2008, p. 160).

It is seen in the literature that media coverage usually represents refugees with the stereotypes of “helpless” and “victim”. Besides, media portrays refugees with the themes of “sorrow”, “sadness” and “hopelessness” (Pandır, Efe and Paksoy., 2015, p. 6). When refugees are perceived in an economic context in the media coverage, they are seen as a burden on the society that they live in (van Dijk, 2003, p .80). Again, van Dijk (2010) found out that refugees are seen as “danger” or “threat” in the media (p. 18). Similarly, Crawley, McMahon and Jones (2016) also found that the British media portrayed refugees as a threat. In this context, Efe (2015) and Erdoğan (2014) argued that the media tends to prefer certain representations of refugees because of various reasons. When Syrian refugees are associated with poverty and deprivation, the coverage refers to women and children more (Efe, Pandır and Paksoy, 2018, p. 111).

If we focus specially on Syrian refugees, the overall representation is not remarkably different. Again, it can be claimed that Syrian refugees are also portrayed as a threat (Holmes and Castaneda, 2016; Koca Toğral, 2016; Patruşçu, 2016). Some research points out that Syrian refugees were represented as “number” or “victims” (Sunata and Yıldız, 2018; Hoyer, 2016; Fotopoulos Kaimaklioti, 2016; Özdemir, 2015). Besides, Yaylacı and Karakuş (2015) put forth that the political stance of newspapers had an impact on how Syrian refugees are represented in the media coverage. Also Özdemir (2018) analyse international media, NGO and UN reports on Syrian refugee women to reveal different types of threats.

This article focus on how Syrian refugee women were represented in the Turkish press. Some news coverage indicated that Syrian women were shown as the reason of why some Turkish marriages ended (Bilge,2016). Besides, some parts of media coverage claimed that some Syrian women interfered with public crimes such as burglary and prostitution (Şulul, 2016; Avcı,2018). In other examples, the media coverage associated Syrian women with the problems they faced and the difficulties they had been dealing with (Öngel,2013; Açıkgöz, 2015; Yezdani, 2018;”Suriyelilerle Evlilik Ticarete”,2014). The conclusion of this research suggests that Syrian refugee women were symbolically annihilated in the Turkish press (Tuchman, 1979). Therefore, insufficient representation appeared as a problem in the findings. The overall analysis unveiled that the Turkish press is usually positive or neutral towards Syrian refugee women. However, it is still possible to see stereotypical representations of women and refugees . Besides, the political stance of each newspaper had an impact on how the papers represent Syrian women. This situation highlights that a humanitarian issue can also be politicised by the Turkish press and portrayed in a political fashion.

Keywords: Syrian Asylum Seekers Women, Syrian Women, Media Representation, Refugees, Women Refugees